

լու եղանակներուն մէջ կան որ Արեւելքի բոլոր ժողովուրդներուն ալ՝ նոյն իսկ ամենէն հզօրներուն՝ գրականութեան մէջ կը գտնուին, որովհետեւ Արեւելքի բռնապետութիւնը բոլոր ցեղերն ալ վարակած է՝ մինչեւ ասորհան մը՝ ստրկութեամբ, բայց Հայուն մէջ՝ իր քաղաքական անկումներուն բերած նուաստացմամբ՝ այդ զգացումները անհունապէս աւելի չեւտուած են . եւ մեր կզերը՝ որ Աւետարանէն առած է միայն ինչ որ կայ հոն համակերպութիւն քաղաք, մասնաւորապէս նպատած է այդ ոգւոյն մեր մէջ տարածման ու արմատացման . եւրօպայի հետ չիօժու՝ ժ.Թ. դարուն մէջ՝ վերանորոգեց հայ մտայնութիւնը : Բայց ինքզինքնիս խաբըլ պիտի ըլլար կարծել թէ այդ վերանորոգումը ամբողջական է արդէն . մեր ժամանակակից գրականութեան մէջ, նոյն իսկ այսօրուան արտագրութեանց մէջ, գեռ կարելի է

գտնել անգիտակից, բնազգական ստրկութեան նեղեր : Վերջնական վերանորոգումը պիտի իրականանայ երբ հայ ժողովուրդը հասնի ապրելու ճշմարտապէս ազատ ընկերական պայմաններու մէջ : Արդեւան եղաւ մին այն Հայերէն, որ, ամենէն աւելի խանդով, հաւատքով ու հանճարով երգեցին, ցանկացին ու պատրաստեցին այդ ազատագրումը հայ մտքին . եւ իր գործը, որքան ալ միջավայրի խաթարիչ ազդեցութիւնները եւ տխուր առհաւուրեանց բռնական ներգործութիւնը մերթ մղտացուցած ըլլան անոր մաքրութիւնը, Հայկական Պանթէոնին մէջ պիտի կանգնի՝ յատկանապէս կենդանի ու յաղթական՝ իբրեւ մեծագոյն իշխատակարան . ներքէն մին հայ հանճարի բարձրութեան ու հայ սրտի գեղեցկութեան :

Ա. ԶՊՊԱՆԵԱՆ

ԶԱՆԳԻ⁽¹⁾

Ինչպէս մէկ կատաղած վիշապ՝ երկնքիցը թռած, գլխովէն ճոյլակ, մէկ տուտը Սեւանի հանգարտ ծովուժը, մէկ տուտը Արաքի քրքրված դրաղումը, սար ու ձոր կխտր տալով, քանդելով, տապալելով, քափ ու քրտինքը բերանը կոխած, գզգզված, մազերը քեալլին ցցած, կապը կտրած, գծված, ռեխն աւազով, քարով, զիւրիւր լիքը, էս կողմն, էն կողմն փնչացնելով, ճոթեկով, ջարդելով, տակ ու դրաղ ծառելով, բրդելով, — մէկ թիւն իր ծոցի, էն սեւ, մութն ու չանդր կոխած, խէչանդ խէչանդ կտրատած, փորն ու գօշը բաց արած, ծառով,

Թփով զարդարած՝ ձորի գլխովը քցած, մէկ թիւն էն նեղ, չոր, տխուր կաքաւասարի տակիցը, որ ակնան թօթափել դուռ չի՝ պըծնում, — վազում ու հրով, սրով, բոցով, բրով, փռնչալով, մռնչալով, խռնչալով, քարի, քարափի գլուխ վեր հատելով, իր փորը խցկելով, վէժ, ապառաժ իրար ծեծելով, կայծակին տալով, ճչալով, ճռնչալով, թնդալով, գդրդալով, — ցած արխներ սասանահար գետինը պոկելով, պոճոկելով, քրքրելով, քրքրվելով, կենդանի, անկենդան, խառն, հայվան գետնին զարկելով, բամբալելով, խլացնելով, քառացնելով, սրբթացնելով, վրթվթացնելով, — վառված, կրակված, աչքերը արնով լիքը, եալը ցցած, ատամները դրճտացնելով, կրճտացնելով, դաշտ ու դափ դրմբացնելով, դրնգացնելով, դրմբագնչելով, գնգնչելով, ու կայծակի թուրը բերնին բռնած, վրայ պըծած որ չի՝ դալիս ամեհի ԶԱՆԳԻն ու Զորադիւ մուտնում, որ Հայաստանի սուրբ գետինը ոտնատակ տվողին, մեր նախնեաց մաքուր գերեզմանը

(1) Այս Զանգի անունով գետակն, որ իր ակիւրն է առնում Գեղամայ ծովիցը դուրս վազող մի կարկաչանոտ առուակից է մինչեւ Երևան հասնին իր մէջ է ընդունում ուրիշ առուակներ, կազմում է մեր նախնեաց մէջ յիշուած Հրազդան անուն հռչակաւոր գետը : (Ման. Գ. Ա. Խ.)

քանդողին, կործանողին, մեր նահատակաց սուրբ, անմեղ, արդար արինը թափողին, կխշողոյին, մեր աստուածաբնակ տաճարները, եկեղեցիքը աւերողին, ապախանողին, մեր հոյակապ թախիթները, քաղաքները խլողին, փշա-ցնողին, մեր անճար, օրվան հացին կարօտ, եթիմ, ցրված, սասանած, գերե ընկած, հա-րամու, թշնամու ձեռնին կտորված, երկբէ հրկիւր կորած, փշացած, խեղճ, անտէր Աֆիկ տունը քանդողին, հողի հետ հաւասարողին, — ու մեր չար հարամու բռնը, անօրէն թըշ-նամու տունը, մեր արինը խմող թախիթը, մեր աշխարհը քանդողի ամարաթը, նրա արեւա-չաղախ բերդը, նրա ոսկոռայէն բուրլը, նրա գողաբնակ տեղը, նրա գաղանաբնակ հողը — քանդի՛, տապալի՛, փշրի՛, աւերի՛, տակուզուլու՛, գլուխուտակ անի, կանի, — ու նրանց միջի բողոններին, դրսի խաղածներին, գլխուքը բուն զնողներին, տակումը քուն մտնողներին քշի՛, տանի՛, սրբի՛, ողողի՛, թիքայ թիքայ, փառչայ փառչայ անի ու մեր խեղճ աշխարհի, մեր ուղորմիլն ազգի՛ աղի արտասունք սրբի, էջված, խորովված սիրտը հովացնի, զովացնի, մեր հազար տարվան թունալից, անքովի ինչեւորէն կտրի, վերջացնի՛ որ հազարների, բերաւոր-ների ցաւամաշ հողին ուսում, կեղեքում, մա-շում, տռչորում, սաղ սաղ, զալար ու զուարթ՝ էս անգութ ազգին, անողորմ գազանին՝ չատ տարի, չատ դար դուրբան էր տալիս, վեր-ջացնում:

Գիշերվան մութը գետնին առած ժամանա-կին, որ մարդ իր չվաքցին էլ սասանում, սար-սափում ա, ու բաղի դիւահայած, մահատաղ-նապ անցաւոր՝ երեսին խաշ հանելով, Հաւա-տով խոտովանին սանելով, սրբոց, մարգա-րէից անունը տալով, որ Ձանդիլի կարմնիք վրովը անց չի՛ կննում ու Կոնդի չոր զարդուքը իր բլում, սարսափը ջանն առած, լեղուն բեր-նումը սառած, աջու կողմն երեւանու զար-հուրելի բերդն ու թուրքի Գէօնիանէքը (գե-րեզմանաւուն), ձախու կողմը դնգիւրը, շա-ղաքները որ չեն՝ ձորումը թխթխկացնում, չխխկացնում ու փորը ինչ հեղու՝ չանգը կո-խած կամարակապ համամենքը ու տխուր Ձո-րաքեղը՝ փոսումն ընկած, ձէնները փորները

քցած, առաջին երեւանու Շհարը՝ տրտում, դանաւալարամ, սպի քօղն երեսին փռած՝ որ չեն երեւում, — հէնց իմանաւ բոլորն անգունգն ա դնում, բաթմիշ ըլում, քանի մարդ բարձ-րանում ա, վեր ըլում — ու հեռովանց որ ար-թուն չներ՝ աների կտրներիցը չեն լիգլիգում, ոռնում, հալում, զշրու տալիս, էլի ձէնները փորները քցում, բաղակ ցգում, զլում, ու քթերիցը իրանց տխուր սարսափելի կոնգոռնալը դուս թողում, նվում, — որ սուր սուր սա-րերի, թափէքանց զլրներիցը, տակներիցը սովամահ գիլանը՝ ֆորսի հոռն առած, փրփը-րած, անկուշտ բողազներն ու ռինները չեն բան քցում, ոռնում, շան պէս կոնցկոնցում, որ նրանց խաբեն, մօտ գան, ներս մանին կամ իրանց դզգզեն, պատառն, խեղզեն, տաղըթ-միշ անեն, կամ մէկ անմեղ գառն, մէկ կաթ՝ նակեր ճամբէն մոլորած, տունը կորցրած ֆորթ, կամ մէկ նախրիցը ետ ընկած, քուչում, կամ քարի տակի կուշ եկած՝ արդար կով, կամ ա-որիս եաքու, կամ ծնած խարախ, կամ մէկ բէ-զարած՝ իրան համար հանգիստ, խաթրվամ նստած՝ արեռոց ոչխար՝ գտնեն ու լափեն — կամ մէկ շատ բանացրած, չալից ընկած, տե-րովիցը խառնած, տանից դուս արած, էստեղ, էնտեղ չոր չօփ, ծէրը սուր փուշ կոծելով, ծամելով, զթուր անկաջները թափէ թափ տալով, իր սեւ օրիցը բէզարած, ձեռք վերցը-րած՝ անտամած, անպոց, սանլեղու հայվան մէկ խղճանի էլ՝ պարապ ռաստ բերեն, հեռը խա-ղան, ծուրեզ ծուրեզ ըլլին, ջանէլութիւրը միտքը քցեն, որ մէկ քէֆը բացվի, սաղը քօթ ու յետոյ իրենք իրանց բանը տեսնին, մաքրազար-դենս — Սրանց քոսկալի ձէնի հետ էլ՝ որ ձորերի միջիցը, քարափների արանքիցը, ապառսմների գլխներիցը, բաշերիցը, թփերի, քօրերի տա-կերիցը, դգիցը, չօրերիցը, բնիցը՝ մէկ կտտաղած արլ, մէկ կտտամանի աղուէս, կամ վախլուկ չախկալ, կամ մէկ ամհի ջաֆիառ, կամ զլխիցը ձեռք վերցրած ալապստրակ, իրանց սոսկալի, զարգանդելի ձէններն իրար չեն խառ-նում, դոռում, մոմում, բոռում, մնկմնլում, ճնկճնկում, ճչում, խառնչում, բառանչում, բզզում, ձզզում, կամ անքուն աքլորները՝ ի-րանց տիբով կամենալով արթուն պահպանել,

լեզապատառ, սասանահար, վախտ բէ վախտ որ չե՛ն թպարտում, թեւըները թափէթափ տալիս ու ճղանքի ձէնները նեղ բողազներիցը՝ մէկ խոր ձորից, մէկ փոսից, մէկ բաշից, ես կտրից հանում, կանչում, անկաջ դնում, էլ եղ ծղրտալով կանչում, — կամ հիմքը Ռսի սալ-դաթը, էն Ժամանակի Թուրքի դարաւում սալ-դաթը՝ ինչպէս գերեզմանիցը նոր դուռ եկած, գիւնտից ճանգն ընկած, ոտ ու ձեռք կապած, սուրն առաջին հանած, մահապարտ մեղաւորի պէս, որ ուգեմ ըլին՝ հոգին հանեն՝ թէ բերանը բաց անի, ես ծպտայ՝ սեւամորթ փափախը խոր՝ քիթը քցած, աչք ու ունքը կախած, ծանր, կամաց, սուս, փուս՝ ոտները փոխելով, աչքերը արորելով, ճանահարս արշտոտալով մէկ մուծը պոճախից, կամ մէկ բուդիի տակից — որ զլուխը չի՝ հանում, ու խուլ, խոր, դարձուրելի, փորն ընկած ձէնով՝ « Սլո՛ւ — շա՛յ, — կամ խաբա՛ր-դա՛ր-սա՛ր-հէսա՛ր » գոռում, կանչում. —

Որ քամին մի կողմից, բուճ ու բորհազը միւս դիմից ինչպէս կատաղած դահիճ սրածակ դամշով, մաթրախով, թօփով, մդրախով — սարերի գլխերիցը, ձորերի միջին՝ թո՛ղ, աւա՛ղ, հո՛ղ, ա՛ղբ, գիրի՛լ առաջն առած՝ փոսերիցը հանում պատէպատ չի՛ տալիս, գեանիցը պոկում, քարափին խփում ա — ծաները ջարդելով, խոտերը ճոթելով. — գետինը ճղելով, մէկ ճուղի միւս ճխքի, մէկ պատ միւս պատի, մէկ տախտակ միւսին չի՛ սաստիկ կպցնում, թրիկթրիկացնում, զրիկզրիկացնում, մէկ էս քարափին քարով բռնցկում, մէկ էն սարի գլխին դարձում, բամբալում, զրիկացնում, թրիկացնում ու մէկ կիտուկ հող, աւաղ՝ շուռնչք քայելիս, կամ աչքը բանալիս՝ երկու ձեռով բերանդ ու բաց քիթդ չի՛ խցկում, լըցնում. շուռնչք կտրում, քիթդ կանչում, փակում, աչքերդ խաւարացնում ու անկախից տակին թօփի գիւլի պէս, կամ սուր նետի նման վզվզալով, զգզալով՝ ետ դառնում շուտով, հերսիք էնպէս խփում, որ աղբորդ՝ մթնած, կէծախին են տալիս, ու դուռ տեղնուտեղ չե՛ս չլնում, չլիւում, թմբում, սասանում, քար կարած մնում ու սառած կանչում — ու անբեւեռ թշնամիդ՝ էլ էդ ձէն չափ քցած, էլ էդ հրեղէն բացով, որ չի՛ սարերի, ձորերի ջանին

դաստ անում, հասնում, թաղում, մշտանը բաց անում, ու թնդում, զգրդում, չաչում, չառաչում, ճայթում, կատաղում, փոփոում, խանչում, դռնչում, գլուխը թափէ թափ տալիս, նայում, ձէնը կտրում —

Որ աչքդ կիրացած՝ ջանդ սասանահար՝ խելքդ թռած, յանկարծ ինչպէս մէկ խոր քնիդ՝ զլուխդ ահիւ սասանամար չե՛ս բարձրացնում, առաջդ քցում, ու — ամէն մէկ խորից, փոսից, ամէն մէկ ճեղքից, մուծը արանքից՝ էս կողմն, էն կողմն հիռու տեղերից, ծաների տակից, բաղերի միջից, սարերի գլխից, Ջանգլի դաղներիցը, ծիրանի փէտի չաղ ալաւը, կրակի վառ բոցը, հրեղէն ձողու պէս վզվզալով, խաւար գիշերը թրի պէս ճղելով, սեւ մուխը, թանձրամած ծուխը, պէժն ու վառ կայծակը վերը վեր չե՛ն խփում, ձորերն ու երկնքը կրակում, ու — խաւարը կոխած, սեւ խոռոչների բեւրանները բաց՝ էրբի, օձի պէս ոլորված՝ ճեղքերի, քաջքի պէս ճողուլակ էլած, չանդըները դէս ու դէն քցած, մաղերը խճճված, ծամները կախ ընկած, ղօ՛ւ ու ծի՛ծ եղ ճոթաւծ՝ բարձր ՄԱՌԵՐԻ, դիւի պէս երեսը դէմ տված, կանգնած, անահ, անվախ, սուր, ցից, իրար վրայ թրիկը տված, երես երեսի դրած, բերան բերնի խփած՝ խաւարադէմ ծոցները բաց արած, առտանները սրած՝ դարձուրելի ԳԱՐԱՓՆԵՐԻ սոսկակալ սփաթները չե՛ն բաց անում, ու էլ եղ խփում — ու էլի խելք ցնդած, ընկնաւորի (թուլացկոտի) պէս՝ շատ թրպրտալուց, ծեծվելուց, դէս ու դէն զլորվելուց, դռնաացնելուց, ղնշտաացնելուց յետոյ — իրանց իրանց էլ եղ աչքըները չե՛ն խփում, տաղ անում, անշուշտ, անասու մնում, դաղարում. —

Ու — էս հաղադին, էս սարսափելի սհաւ թին՝ որ բազլի վախտ էլ երկնքը՝ իր ալեկոհութիւնը չի՛ սկսում, սարերը ջարդում, ամպերը տրաքացնում, կէծախի լախտին աշխարքի չորս կողմի գլխին վեր հատում, փշուր փշուր անում, ու Ջանգին, սարսափելի Ջանգին էլ որ մէկ կողմից չի՛ գոռում, մոռնում, ու թուլ ձեռները, անկազմ ոտները քարէ քար տալիս, թող, դուժան անում, բառանչում, ու — լայնու վզվզոցը, երկնքի արաքոցը, քարափի ճռճոցը, սարերի դրժրժրոցը, ձորերի դրժգրժգոցը, ծաների խշխշոցը, էրբի խաշոցը, դիգերի,

լազադցիների թրխկթրխկոցը, դեմսի զբզնդալը, տեսերի թնդալը, պատերի տրաքտրաքոցը, շների, գելանոնց, արջերի, զարաւուշների, աք:որսերի՝ ծորտալը, ճչալը, ծվալը, բառանչիլը, խառանչիլը, վեգվեղոցը, կոնձկոնձալը, ճնգճնգալը — իր ահագին ձէնի հետ խառնում, ոլորում, փորը քաշում, էլ եղ մէկ բազէից յոտոյ հազար կողմերով՝ դուռ փչում, ցանում ու սարերի, ձորերի, քարափների բերանը էլ եղ լիւռու զնում, էլ եղ շունչ տալիս, որ իր քաղոր ձէնը քաշեն, դամ անեն, իրանց դժոխային քէֆն արամիշ անեն, պար գան, ծափ ծիկայ տան, ծորտան, դիժիկայ ցցեն, քէֆ անեն, խնդան, ցնծան. — էս հաղադին՝ որ Աստուած ո՛չ չհանց տայ, մէկ անծանօթ անցաւոր որ կոնդի գուզը չի՝ նի լլոժմ, ես Ապրանքափոսիցը(1) վեր գալիս, որ Զանգվի վրովն անց կենայ, աչքը շաղկում ա, գլուխը շվարում ու հէնց իմանում ա. թէ մէկ անգղին սար վրէն փուլ է կաւ: էլ ո՛չ առաջն ա տեսնում, ո՛չ ետեւը: Գարացած, փէտացած, մեռած ա տեղնուտեղը սառած, ցցված: Ինչպէս երազում մէկ հեռու, խոր տեղից, մէկ խուլ զորդաց անկաջի ընկնի ու հէնց իմանա՞ն թէ երկինք, արեգակ, լուսին, աստղեր իրարացով զեպան, փլընցին, փլըվցին, կոտորեցին, կտորվեցին, ու գոգաւով, գոգոգաւով, պատռելով, պատռվելով, վեր թափեցին, ու — անդունդ, զոխք, արքայութիւն, տարտաւրոս, հրեշտակը, դեւանք, Սերովբէք, Քերովբէք, Սաղայէլ, Սաղանայէլ, սասանած, սպրթնած՝ հրեղէն սրով, բոցեղէն թրով, ամպով, կայծակով՝ թոթափում են, վեր ընկնում, որ ալխարս վերջացնեն ու յետին դատաստանի տեղը պատրաստեն որ Աթու Աստուածութեանը իշանի, բազմի ու անիրաւ մարդիցը հէտը պահանջի, որ հէնց իմանում ա, թէ ալխարքն իրն ա, ինչ ուզենայ, էն պէտք է անի, էսպէս ա ողորմելի անցաւորի հոգին ու սիրտը խառնըվում, երկրից երկինքը գնում, իր վախճանը տեսնում ու արեան քրտինքը երեսից՝ մեղայ սակելով, իր մեղքն յիշելով՝ սրբում, երբ աչքի առաջին ուս Գանաքուս բացվում, կամ Նորագեղի դուզը:

էսպէս մէկ սարսափելի գիշեր էր, որ Ապո-վենց ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, Գանաքուս աշնուական անձանց մէկը Ապրանքափոսիցը դուռ եկաւ,

մտաւ իրանց մեծ իգին տեսաւ, կատեպանները (բաղմանիկ) բոլոր ընած են, էլ դիմիշ չարաւ՝ որ նրանց վեր կացնի, ինքը քեանչան ձին տակին՝ ասեց մէկ գորգոջանը դիպչի, ես բանդը դնայ, տեսնի թէ ջուրը ընչի՞ չի գալիս Մութն էնպէս էր. գետինն առն՝ որ մասոգ կոխէիր մարդի աչքը, չէ՛ր իմանալ: Բայց բոլոր քարերն էլ որ բերանները բաց անէին, նրան չէին կարող վախացնիլ, է՛ն աներկիւղ սիրտն ունէր մեր քաղ շայազգին: Թուրք ու Հայ էս որ էլ կասեն՝ թէ նրա ոչ սրտին, ոչ լիզվին սարն էլ չի՝ դիմանալ: Բաղերի գլխովը տվեց մեր քորտոս իւրիթն ու հասաւ Գորգոջանի գլուխը. ջրի բաժանվելու տեղն էս էր: Տեսաւ որ էտեղ էլ ա ջուրը պակտն շէնց վերի եկեղեցու գլխովը պտտեց, որ մէկ բանդին հասնի, ջուրը կապի, — աչքը որ ետեւը չըցեց, միաց տեղնուտեղը սառած: Զէ՛ր գիտում, թէ ի՞նչ տեղ ա. Ուզում էր ետ դառնալ, սիրտը չէր տալիս, աճօթ՝ էր համարում իր գլխին. ձիւսն էր զուս անում, ձին անկաջները խլշացնում, փնջացնում էր, ետ վաղում: Զորս կողմը բոլոր մուրիկ ու խաւարը կոխել էր, բայց եկեղեցու գլուխը արեգակի պէս փայլում, ճաճանչում էր: « Սուրբ Մարիամ Աստուածածին՝ քեզ եմ կանչել » ասեց բարեպաշտ շայազգին, ձիւսը վէր էկաւ, մէկ դրաղ տեղ կապեց ու երմսին խալակնքեւ լով, մտաւ գերեզմանատունը: « Աստուած ձեր հոգին լուսաւորի, ա՛յ արգար ննջեցեալք », ասեց ու մտաւ ժամի հայաթը:

Քանի Գանաքուս աստղը ծովել, հազար հարուստ տանիցը, քառասուն տուն էին մնացել, ու էն էլ ալքատ, ողորմելի, օրէն հացին կարօտ, էս սուրբ եկեղեցին էլ մնացել էր աւայի: Տարէն մի անգամ էին էնտեղ ժամ աւտում, էն էլ Սուրբ Աստուածածինի տօնին: Էս սուր համար դուռ ու հայաթ բաց էր մնացել, շէնց մէկ քանի ծուր գրեց, երեսին խաչ հանեց, ու ուզում էր, որ սեպանն էլ համբուրի, գնայ իր բանը. էնպէս գիտես՝ թէ թեւելը քաշեցին: Էնպէս որ սառած, կանգնած մնաց ո՛չ, յանկարծ մէկ երեկի ձէն ընկաւ անկաշովը: Կարծում էր՝ թէ երազ ա տեսածը, ես միտքն ա իրան խաբում: Մի քիչ էլ որ անկաջ գրեց, մէկ ուրիշ ձէն էլ ընկաւ անկաշը ու պարզ լըսում էր, որ մէկ երեխայ՝ ձէնը փորն ընկած՝

հեկեկում էր. «Նա'նի ջան՝ նա'նի, ա'խր մի աչքդ էլայ բաց, ա'յ թո չարը տանի'ն: Մեզ ուր բերի'ր էստեղ, էս մեռելները 'օ մեզ կուտեն, մեր ճարն ո'վ կլլի, որ դու էլ քնում ես, աչքդ չի'ս բաց անում: Վե'ր կաց գնանք տուն, քանի' լաց ըլիս, քանի', մեր ախու'ն 'օ կորիլ չի'. էլ եզ կգայ, ի'նչ ես էջքան սուզ անում: Մեզ թաղի'ր՝ նա'նի ջան, մեզ մորթի'ր, ջուրն ածի'ր, մեզ հարամին կգայ, կտանի, մեզ ի'նչ կանես էս ջոյումը: Նանի ջան, նանի՝ էջ սիրուն երեսիդ դուբբան, ընչի՞ չես մէկ խօսք էլայ ասում, ա'խր թու երևէքը չե'նք, ի'նչ արինք, որ էզպէս մեղանք նոյաջաբար, էլ թո սիրաք չենք կտորիլ՝ թո հողո'ն մատաղ՝ թաք ըլի մեզ սիրես, մեզ պահես, մեղանքից էլ չխոռվիս »:

Ա'խ՝ էնպէս զարհուրելի սոսթին՝ ում անկաջն էս ձէնն ընկնի, որ սիրաք չտորովի, չը խորովի: ՆԱԶԼՈՒՆ էր, ա'յ իմ սիրելի կարգացող՝ էս մէրը, որ երևիէք սուզ էլին անում: Ի՞նչ դու էլ սիրտ ունի, չես ասիլ՝ թէ չինովիս ես էս պատմութիւնը: Սէ՛՛՛՛՛՛՛՛, սուրբ սէրը՝ որ բալամբուն պէս կնեղանցնում աս մարդի սիրաքը, ու թրի պէս կտրատում, սէրը՝ ի'նչ ասես՝ որ չանի: Ի'նչ կրակ կարայ անսէր սիրաք տաքացնիլ: Ի'նչ ջուր կարայ սիրով վառված հողին զինջաքնիլ, հանգսնիլ: Սիրով վիրատրված սիրաք ո'չ հողից կվախենայ, ո'չ գողից. ո'չ ան գիտէ, ո'չ վախ: ո'չ սրից երեսը կշարժնի, ո'չ ջրից: Բանի շատ աս սէրը, էնքան քաղցր ատանջանքը: Սէրին ի'նչ կղիմանայ, որ մահից վախենայ: Սիրելուցը զրկված վախտը՝ հողն էլ ատաքան առնում, քեզ ուտում, քալերն էլ են աչքումը մղրախի պէս ցցվում, քալած շունչդ էլ աս քեզ կրակ դառնում, էրում, փութթում, քո մարմնը քեզ դրեղման դառնում, քո սիրաք՝ քեզ դժոխք, քո աչքը՝ քեզ արեան ծով. քո ձէնը՝ քեզ ամպ ու որոտումն, մրրիկ, փոթորիկ, բաս Նազու'ն կա'րող էր առանց Ալասուն կենալ, ասած խօսքը, նրա հետ կապած ուխտը չկատարիլ: Ընամարտ սիրողի մեծ մալբաքն 'հէնց էն աս, որ իր սիրելու խաթիբ մեռնի: Նազու'ն սիրելին էր հողորն, էն թագաւոր տէրը, էն աշխարհի աչքի լիւրը, բաս նա կարող էր՝ առանց նրան աչքը բաց ու խուփանիլ, կամ մեռած, գնացած շունչը երկար քա-

չիլ, — Դուխը դրել էր գերեզմանի վրայ, երևիէք առեկ զօշի տակը, լիւն եկել էր չորս կողմը բռնել, բայց ողորմած երկինքը գնո չէր կամեցել՝ նրա սուրբ հողին առնի, ընչանք էն ամէն երևիէքանցը մէկ տէր լիս կընկնէր: Նա էլ 'օ գլխընդին կանգնած էր: Մէկ ա'խից աւելի՝ էլ ոչինչ չիմացաւ էս եկողը: Նրանի՞ էն գերեզմանին, որ էսպէս կը սիրեն: Նրանի՞ էն հողին, որ երկու սիրելու մարմինը՝ էսպէս իստակ, անարատ կտանի, կպահի, որ Աստուծու առաջին պարզերես դուռ գան՝ մեր երկերն էլ, որ երկնքի քերտ աս, մեր հողին էլ՝ որ Աստուծու սուրբ պատկերը: ՆԱԶԼՈՒՆ էլ գնաց, ԱՂԱՍԻՆ էլ, նրանց երևիէքանց տէրն էլ Աստուծո հասցրեց, Ատուծոմ կթողա՞ն՝ որ իր որդիքը կորչին: մեք էլ մէկ ու կերթանք, մեք էլ, ա'յ իմ սիրելի հայրենակիցք. ասա՛, որ Աղասու գերեզմանն էսօր թու աչքիդ առաջին էլ ըլի, դու չի'ս ա'խ քաշիլ, ողորմի տալ ու մաքումդ ասիլ, « ի'նչ կըլլի ես էլ թո ընկերներն մէկն էի էլի, իմ հայրենիքը սիրել, իմ ազգին լաւութիւնն արել, որ ինձ էլ էսպէս սիրէին, իմ անունն էլ էսպէս աշխարհը միջուկը փայլէր: Դանձ ու հարստութիւն, պատիւ ու նշան, իշխանութիւն ու մեծութիւն, մինչեւ գերեզմանի դադն են մեզ հետ ընկեր եւ ոչ բարեկամ. սառը պատանը երբ որ աչքդ փակեց՝ էջ հոգեւից աչքին դուբբան՝ ա'յ իմ Հայկայ աջնիւ զաւակ, տխուր զանգակը, երբ որ քեզ մամբ տարաւ, թո պաշտօն երեսը՝ երբ որ մահուան դեղնութիւնն առաւ, քո անուշ լեզուն՝ երբ որ փէտացաւ, սիրուն արուշ՝ երբ որ մէր մատու, դագաղդ գերեզմանը, մարմնդ հողը, հողիդ երկինքը գնացին, դինջացան, էն սգաւորքն էլ կղինջնանան, որ քո խաթիբ իրանց սպանում էին, ու նրանք էլ որ մեռնին, խուսկն ու մոմն էլ վրիցդ կը պակսի, ժամ պատարագն էլ կարելի ա՛ որ էն թո վրայ անսիրտ, անջիղհար ման եկողներն, խնդացողներն շատը նրանք են, որ հաջգ ուտելիս, ճարութիւնդ վայելելիս, քո սաղ վախտը՝ ուղում էին՝ ոտդ համբուրեն: Աշխարհը էսպէս աս: Գո գործքը, թո գործքը միայն քո անուր կպահնի, Հայրենասիրութիւնը միայն քո յիշատակ կտօնի, ազգասիրութիւնը թո արածը՝ կենդանի կպահի, քեզ սրբի տեղ պաշտիլ կտայ: Հայրենեաց հողը թո անգին ոս-

կերպը , քո սուրբ գերեզմանը ամէն անցկենդեղի առաջին կկանգնացնի ու մատով ցոյց կտայ . « Թէ ուղուս ես , քեզ էլ էսպէս սերեմ , զգլիւմ , դու էլ ինձ սիրի , ինձ պայծառացրու՛ իմ սիրելի որդե՛սկ » : Աղատու սուգն արեմք , պրծանք՝ ախ՛ նրա պէն Հայազգի յիշատակը , նրա պէն անմահ հակայն պատմութիւնը , հոս չպէտք է գրէիք երանի՛ք՝ էն սնաթին , որ մէկ ազնիւ . Հայն ծնունդ՝ իմ անպիտան լեզուի վրայ բարկանայ , իմ անպիտան գրութիւնը դէն քցի ու ինքը նո՛ւրէն էնպէս գրի մեր քաջ Հայկերի պատմութիւնը , որ լուռ , կարագող վառվի , բորբոքի , քարմանայ , հիւանդ ու էն գրողի դաշամն ու գերեզմ , ինչպէս Պետրաքցեղը մատուցելու տեղ պաշտի , ծոցումը պահի : Սէրն էր , որ ինձ համարձակութիւն տվեց՝ որ գրեցի , թո՛ղ՝ կարգացող պալատութիւնս երեսովս չտայ : Գնանք է՛կ Զանգվի դրադն էլ , մէկ մեր սուրբ Զանգլին էլ անսինքն , մէկ նրա ձորն էլ օրով տեսնելը , չունքի գիշեր էր , որ վրո՛ն անց կատարեց , գիշերվան տեսածն ու ցերեկվանը մէկ չի ըլիլ . մէկ էլ մեր սուրբ Հայրենեաց հողը մտնիք , յետոյ ձեռ ձեռի տանք , սիրտ սրտի իրար դրկենք , դռ դռն տանք , ու որ արտասուենք մեր աչքը կայնի , ցան ու կսկիծը մեր չէրտը փակի , սար ու ձոր մեր ձէնը խլին , ու թէ մէկս ու մէկս երկնադուռն ըլի , միւսը գետնադուռն , ո՛ր լուսնի տակին որ կանգնի , ո՛ր աստղին որ նայի , ո՛ր ծովի դրագին նստի , ո՛ր սարի գլխով անց կենայ , աչքը երկնքը քցի , ձէնը փորը , ու յառաջին ախը , առաջին կաթը , որ թափի , կամ բերնիցը դուս դայ , էն ըլի՛ , որ ասի . « Բա՛րեկամ , բա՛րեկամ , դու ցնացիր ու մնացի , ասած խօսքը դետնը չի քցեցի , Հայրենեաց սէրը միշտ սրտումս ունիմ , Հայրենեաց ուղարկին կեանքս եւ եմ գրելու Զի դարդ անես , չի ցաւիս , ինձ յիշես , կարողութիւն խնդրես » :

Զանգվ՛ , Զանգվ՛ , գեղեցիկը իմ Զանգվ՛ . քո երկնանման երեսը անանկիս , քո տխուր ձէնը լսելիս , քո սուրբ Զուրը բերան անանկիս , քո ծաղկազարդ ձորերի միջւմն . քո գովաբար ասիւնքի դրադին , քո սովտակ , լուսաթաթախ փրփրի տակին , քո պարկեշտ Մամրուտ ափին , քո խնկահոտ ծառերի տակին , քո անմահական

ծաղկներին միջին , քո էջ տրտում , դանաւաւրան լացի , բոթի , սգի ձէնն աննկիս . քո սերուն աշխի աղի արտասուենք անանկիս . — բաս ինչ կըլէր , որ քո բախտաւոր , վաղուց հեռացած , մեր գլխիցը պակաս՝ մեծածն , քաջազոր , աշխարհաստան , անյաղթելի , անպարտելի իշխանաց , աշխարհակառայ թագաւորաց , մեծազոր , քաջարագուկ հակայից , տարախտ , վատարախտ , թշուառացեալ , գերեւարեալ , տատանեալ , տարտամեալ , զուրկ , թափուր , սրախողաղ , քարակոչկոծ , հայրենամերկ , կենսողորոյս , տնանկ , սգաւոր , աղքատ , չքաւոր՝ որդիք ու թոռուքը՝ մէկ միջոց անէին , գլխերին վա՛յ տային , իրանց սեւ օրը լաց ըլէին , թէ ո՛վ քեզ առաջ՝ ուրախ ձայնիւ , բարձրադիր ձակատով , երկնանման պատկերով , արծուահայեաց աչօք , հակապկան դիմօք , քաղցրամօք ժպտաւ , ողջոյն տվեց , քո համի առաւ , քո ծաղկենքերից խնդրով , ցնծալով հոտ քաշեց , քո քաղցրահամ պտղիցը անործանօք ճաշակեց , քո հով , գովաբար դրադին էկաւ , բազմաց , քո սուրբ անարատ գիրկը համբուրեց , քո անուշահոտ վարդը , քո պարկեշտ մանկապն ողջագործելով , խանդավառելով — քաղից ու պերճ դիմօք , վսեմ ծանրութեամբ , իր քաջ լուղուկը վրէջ մեկնելով , տարածելով — ու — իշխանական զօրութեամբ , խորհրածու . ուշիմութեամբ՝ էլ սուրբ ափնեքիդ՝ էջ ազնիւ անրեքիդ , էջ անդրդուելի քարափնեքիդ՝ սուր նույնով — էլ անահ , քաջ սրտիդ , էլ փրփուրն , ամենի , ասարափելի ալեացի՛ երկար հիացեալ՝ ափեալ մնալով — խորիստ ձայնիւ , հզոր չըրթամբ , վճռահատ , աղքատ բարբառով , երկնաւից բերանով , քերովքական լեզուաւ օրհնաց . « ՀՐԱԶԳԱՆ , դու ես այսուհետեւ իմ նազելի ընակաբան » . —

« Այս քաջ բողոք , այս լայնալիճ աղեղն , այս նեղ երեքթեւան , այս կուրծ քաջակուռ , ամուր , այս աշխարհաստան , անընկճելի , անվանելի հակայից սիրագուժար դասք , քեզ ինչէն , այսմեռե՛ պահապան , պահապան , սիրելիք իմ Հրազդան » : Ենձա՛ , զուարճացիր , բերկրեաց , փարթամացիր , հրճուես՛ , զուարթացիր՝ գեղեցիկը իմ Հրազդան : Թո՛ղ՝ ծոց քո ցնծալից , թո՛ղ՝ դաշաք քո զուարճալից՝ ուռնացնի , ծաղկեացնի , ընձիւղեացնի , բողոքիցնի պառուզ

հազարաւորս, սերմանին բերաւորս, 'ի կերակուր իմ սերնդոց, ի ցնծութիւն իմ զաւակաց, 'ի վայելչութիւն իմ ազանց դիցազանց, իմ տոհմը ժառանգեցեն յայսմ հետէ զայս դաշտ երկնատիպ, իմ շառաւիղը եղիցին քեզ թշնամայաղթ խնդակիցը: Այս լերինք երկնամարտք՝ երկիցին իմ պատուարը մշտահաստառք: Այս դաշտովայր 'ջնադադէմ' իմ քաղցր օժեւան: Դո՛ւ ձոր ծաղկածին՝ իմ նազելի զբօսարան: Իմ առնուն կնքեսցէ՛, դրոշմեսցէ՛ զայս մարուք, վաշելագեղ սահման, զի ո՛չ դար երբեք 'ի բոլոր ուղիս, յերկարատես շուս իմ բայական՝ սմահանգունատիպ՝ տեղի յարանման: Սա՛ կոչեսցի այժմ եւ յայսմհետէ մինչեւ ցօրն յաւիտեանական — ՀԱՅՍԱՍՏԱՆ:

Զանգի՛, Զանգի՛, անողորմելի իմ Զանգի՛ սիրտ իմ մարմնքի, աղիք իմ գալարին, ոսկերք իմ քստմին, ուշ իմ աղմկի, հողին բորբոքի, տուայտիմ ի ցաւս, վարանիմ ի ծովս, հատուշեմ լալով, հայցեմ ողբալով, փնջ զիմ արտասուս, տո՛ւր ինձ սփռի, յոյս, Զանի՛ցս, քանի՛ցս կանգնեալ ի վերայ անդգատեղի քարաժայռից քոց, խայտալով 'ի ծաղկանկար, երփնեանք ծոց քո հրաշագեղ, մինչ տղայն էի, խնդալի, խաղալի, ցնծալի, զմայլեալ, ապկեալ, մերթ եւս զարհուրեալ, սասանեալ յահեղ — գեղեցիկ դէմս քո զայրազին՝ անլւ, սարսափ՝ մամբ՝ կամ ի գիրկս ծնողաց վազելի, կամ խրնդութեամբ, ցնծութեամբ յալիս քո կայտուէի — այժմ թանձր հառաչք եւ թախիժք կուտակեալք 'ի մրկայայտք, վարանեալ սրտէս՝ առ քեզ համբառնան, առ քեզ գոչն, 'ի քեզ մեռանին, 'ի քեզ կարկամին:

Զանգի՛, Երասիս, Հրազդան, Արազ, կաթնանամբ ստինք մօր իմոյ սիրելւոյ եւ զորովագուժ ծնողի՝ Մեծին Հայաստանի: Ո՛ր ձեր տիեզերատոն անուն, ո՛ր այն ոսկեղէն դարք, ո՛ր գիւցազանց բոյլք, ո՛ր հակայից կանառք, ո՛ր արծաթախառք, ո՛ր քաղաքք ամբարտակք, բրգուէն, ապարանք, կրկնք երկնահորսք, տաճարք պանծալիք, շէնք զուարթալիք՝ որք գնեօքն անդագոյն զօղիւ, հզօր ձեռամբք, ամուր բազկօք, քնքուշ սրտիւ՝ խանդակաթ սիրով՝ գորովաժպտիտ դիմօք՝ պաշարեալ պատեալ — խանդաղաւէինն, փարէինն, ողջագութէինն, փաղաքչէինն եւ գերկս առեալ զանուշահամ, երկնատիպ

ձերովք լանջօք՝ համբուրէինն զնոսա 'ի համբոյր սրբութեան, 'ի նշան սիրոյ մշտական, 'ի վերմեռանդն ուխտ մտերմութեան, հարազատութեան:

Զանգի՛ իմ, Երասիս, Մասիս, Ալագեան՝ գոհ կանգնիք անմոռունչ, գեռ հայկք անշունչ, գնայք միամտք, հոռէ՛ք 'ի մեր հովիտ, սպառնայք ամպոց, խեղախիւք ձորոց, վարսազել աւեօք, կատաղի դիմօք՝ ոմն ձիւնափայլ, ոմն արծաթափայլ, ոմն ի փողիղիղուն, ոմն ի փրփրիւն, ոմն վանէ գերկին, ոմն ճնշէ զգետին, ոմն 'ի ձիւնեայ պսակ, ոմն 'ի ծաղկանց թագ. յարշալուսին սես, լուսինն 'ի պայծառ, հեզ՝ ողջունէք միմեանք՝ համբոյր տայք յրթանց ձեր սուրբ ստեղծաց ինկեկածին դաշտաց Հայկազանց վայրեաց: Երկիր աւերակ, դաշտք միւր սնքնակ, անսիրտք, անողորմք՝ հի՛մ դուք եղէք վկայք կորստեան ազդի, աւերման դաշտի չքնաղ քաղաքայ, հզօր իշխանաց, որոց զարմ եւ ճիւ 'ի ձեռս թշնամաց, 'ի բանտ, դառն յոճիւր, անորէն ազգաց՝ զո՛ւ եղեն 'ի սուր, մորեն 'ի բոց, հուր. թողին զմեզ 'ի սուգ, յարեան արտասուք, վտարել յալ աշխարհ, զսուրբ Հայրենեաց վայր սգալ, ողբերգել, կոծել, հնծենել, 'ի հեռուստ՝ աչօք արտասուօք մաշեալ, աղիկէզ սրտիւ, կարօտով մեռեալ:

Զանգի՛, Զանգի՛, քաղցր իմ Զանգի՛, 'ի քոյդ հայեցեալ անյողողդ ճակատ՝ վառէինն 'ի զէնս Հսկայք քաջամարտ — Հայկազեան տունի ընտիր պատանհակք զքո ալիս տեսեալ, անկո — աղուորակ, մղէին ի մարտ, վանել քաջալաղթ, զինակուս բալկաւ, տիգօք, ասպարաւ, աղեղամբք վառեալք, զրահիւք զարդարեալք, զիէլայն դուռք անկո սրտ անտեսալ՝ ի դո՛ւ, երկն յապագիւք, թշնամաց ետունն գոռն. ոռկեթել վարսիւք, դաքնեայ պսակօք, պսակեալ դիւրեանց գլուխ, անվարանան փստօք, ճնմեալ յերկնից խումբս, զվրկին վայելն զկեանս անարտուժ, յերկրի կանգնելով զանմահից առնուն, 'ի դարս անանց անհոլով ամայ:

Զանգի՛, Զանգի՛, հրաշագեղք Զանգի՛. դու զքոյդ սուրբ նախանձ տակաւին տառեան, դու անկո թնդամբ տակաւին հերքիս, զդրդաս յարձակմամբ, մեծաձայն գոչես. « Ելէ՛ք, Հայկազեան սերո՛ւնդք քաջաղունք, առէ՛ք զէն, զասպար՝ զաւակք բարեանունք, հարէ՛ք, փրկե՛

ցէ՛ք զիշնամանաց ձեր գունը՝ տո՛ւք հողի հող-
ւոյ, թիկն ընդ թիկուն : Զախջախեսցի՛ թող,
գազանն նկուն : ՌՈՒՍՍԵԱՅ հոգր բաղուկ ե-
ղիցի ձեզ նիգն : Նմա զո՛ր լինել ձեր լիցի միշտ
ճիգն : Վօլգայ իմ մեծ զեռ, ես, — իմ քոյր
Երասխ՝ համըրյոյ մատուցցուք ՚ի կասողեան կս-
հակ : Նա զիւր բարութիւն, ես զիմ խեղուկիւն
՚ի մի մեր մօր ծոց ընդմիմեանս խառնեցուք :
Ես զիմ Սեւանայ օրհնութեան մաղմանս, ես
զիմ սուրբ Մարտայ ողջոյն հայրական, տարայց,
մատուցից սիրելւոյն իմ զեռ, բերից ձեզ զող-
ջոյն, ն՛րա աւետարներ » :

« Ո՛չ ես խղճալի օրիորդս էի պարտ, զի
չար թշնամին եմուտ ՚ի մեր դաշտ, այլ քոյրս
զառամալ, հինաւուրբն Արադ թող ետ նոցա
զալ բռնի ինքնահաս : Տեսեալ զծերունի սկե-
սայր իմ Մասիս՝ ծածկեմ զիմ գլուխ, վահկեմ
զերես, զի մի՛ ալեւորն աղու, ձիւնահեր, յալիս
հասակի լիցի դառնալէր : Թէ՛ քոյր իմ Երասխ,
անհաշտ ընութեամբ ո՛չ տայ խղճուլոյն հան-
գիստ եւ դադար, ճեղքէ, պատանձ զոտս նորա

ցայտամբ : Ե՛ս պարտեմ զայս վերս փարատել
խպաս : Իմ չե՛ն բայց այդ չնորք, զի դաշաք,
անդաստանք ետուն զիս կոչիլ Զանդի ոսկե-
հանք՝ : այլ սուրբ Սեւանայ, հօր Լուսաւորչի՛
որոյ արդար նշխարք աստ իմ առաջի կան եւ
պահպանեն, օրհնեն, խնամմեն զիմ անգօր ձեռաց
զարդինս՝ որք աստ են :

Բայցէ՛ք զճակատ ձեր, ցնծացէ՛ք յամայր :
Իմ քաղցր Վօլգայ քոյր հողայ միշտ զձեր ճար :
Ես զիմ մտերմութիւն ցուցից նմա համակ, նա
զիւր քաղցրութիւն տուցէ ձեզ՝ ո՛րդեակք : Այս
կայ անխղճուն, այս սէր սրբազան միասցէ ՚ի
մէջ մեր ՚ի կիսան յաւիտեան : Դուք զօրացա-
րո՛ւք, որդի՛ք Աբաման, եղերուք ընդ միմեանս
սիրով միաբան : Սէ՛ր, ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, ՊԱ-
ՀՆԵ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ԱԶԳՍ ԵՒ ԶԱԶԻՆՍ Ի ԲԱ-
ԲՈՐՈՒԹԵԱՆ(1) :

Խ. ԱԲՈՎԵԱՆ

* Զանդի պարսկերէն նշանակ հարուստ, մօխ : (Ման.
դ. Հ. Ա. ի.)

(1) Կառնի Հայոց Աշխարհին, Նոյեմբեր 1860 :

ՊԱՐՍՎԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

« Շ ա հ ն ա մ է »

Շուրիկ Փառնակի եւ Մեսրոպ Վ. Մաքսուտեանցի :
Անամիթի ընթերցողներ ճանօթացան Խայեամի գործին եւ
Հաֆիզի ու Սատտիի քանի մը հատուածներուն : Այժմ շուր-
հիւ Տր. Թիւրքեանի, Պարսիկ Համբարձի գլուխ-գործողն
կտոր մըն է որ կ'ընթայրի մեր գրական հասարակութեան,
ձայ պարկեղզեւ եւ արթագեւ, նաեւ քաջ հայագէտ, ու
զբական Նուր ու կիրձ սաշակի տէր, Տր. Թիւրքեան
մին է այն ստակաւի : Հայերէն որոնք տիրակաւորէն կարող
են կատարել Արեւելի գրական գունձնուր՝ եւ հայ հասարա-
կութեան միջեւ միջնորդի դերու երես կարեւորութիւնը այնքան
անգամներ բացատրած եմ Անամիթի մէջ : Շատ մեծ ելաւ հա-
նայս երբ Վեդբեր՝ տեսակցելով իրեն հետ՝ իմացայ որ Պարս

կաստանն այս անգամ հետը կը բերէ ամբողջ ճրար մը ամե-
նակարեւոր աշխատութեանց, — բանասիրական ուսումնասի-
րութիւն մը որ դասական հայերէնի ծագման հարցին վրայ մեծ
լոյս պիտի տեսէ եւ որ մամուլի տակ է այժմ, Թարգմանու-
թիւն մը լեկնելիլ լուրով հին քրտիկի մը, եւ տաղաչափեալ
Թարգմանութիւն մը • Տահնամէի • մէկ ընդարձակ եւ կարե-
ւոր դրուագին : Խնդրեցի իմէ որ հատորի ձեւով տպագրել
առաջ • Տահնամէի • հատուածին Թարգմանութիւնը, անկից
կտոր մը Թայլ տայ հրատարակել Անամիթի մէջ : Այս Թիւով կը
սկսի երեւալ մաս մը այդ Թարգմանութեանն՝ բացատրողական
նամակի մը հետ՝ զոր կը հրատարակեմ մեծարգոյ բանասէրին
բաղձանքին համեմատ, բոլորելով միայն այն չափականց հա-
մատ տողերուն դէմ որով կը յօսի իր պատրաստած աշխա-
տութեանց մասին. • Տահնամէի • Թարգմանութիւն մը՝ նոյն
իսկ հատուածակն շատ մեծ քան է ինքնին, ու Թարգ-
մանութիւն զոր կատարած է Տր. Թիւրքեան, մին է գե-
ղեկագոյններն որ երեւցած ըլլան հայերէն լեզուով. պարս-
կերէնը անձեման ըլլալով ինձ, հրատարակութեան մասին ոչինչ
կրնամ բոլ, բայց Սարգսմանիչը հաւաստեց ինձի մէջ քանոացած
է բառ առ բառ վերադարձնել Զիրտուսին բնագիրը. • տեղ
տեղ՝ կ'ըսէ՛ր նոյն իսկ Զիրտուսին պարսկերէն բառերով հայե-